

Sosyalizm ve Tek Parti İktidarı...

Gün Zileli

09.12.2023

Marx ve Engels'in "sosyalist devrim" pratikleri olmadığı, dolayısıyla, doğal olarak böyle bir toplumun yapısı üzerine birtakım saptamalarda bulunmaya teşebbüs etmedikleri bilinir. Bu yüzdendir ki, "sosyalist toplum"un siyasal yapısı üzerine, genel bazı saptamaların ötesinde çok fazla söz etmemişlerdir.

Lenin de, 1917 Ekim'ine kadar, hatta ondan sonra bile, "sosyalizmin tek parti yönetimi olacağına" ilişkin bir teorileştirmede bulunmamıştır. Lenin, o günün koşullarında, Bolşevik partisinin iktidarını sürdürebilmek için tek parti yönetimini el yordamıyla ve "zorunlulukların dayatmasıyla" pratikte uygulamış ama "proletarya diktatörlüğü" saptamalarının ötesinde, tek parti yönetimini teorileştirmemiştir. Yine Lenin, muhalif yayın organlarını kapatırken, bunu sosyalizmin "gereği" olarak izah etmemiş, bu uygulamanın "zorunluk nedeniyle" geçici olarak gündeme geldiğini söylemiş, keza Kurucu Meclis'i lağvedip (Kurucu Meclis'in toplanması, o zamana kadar Bolşevik partisinin başta gelen taleplerindendi) muhalif partileri yasaklarken de bu "tedbirleri" zorunlulukların dayattığı "geçici" önlemler olarak izah etmiştir.

Ne var ki, "geçici" olarak uygulandığı söylenen her şey kalıcı hale gelmiş, daha kötüsü, bir adım ötede, bu uygulamalar sosyalizmin temeli olarak izah edilmeye başlanmıştır.

Yine Lenin, ülkede ifade özgürlüğünün ortadan kaldırıldığı koşullarda, en azından Bolşevik partisinin içinde farklı görüşlerin kendini ifade etmesini yerinde bulmuş ve 1921 yılındaki 10. Kongreye kadar gerçekten de parti içindeki hiziplerin kendini ifade etmesini yararlı görmüş olacak ki, hiziplerin varlığına karşı bir tutum içine girmemiştir. Fakat, 1921 yılındaki 10. Kongre'de ekonomiyi rahatlatmak için NEP kararı alınıp köylülerin ve küçük tüccarların ticaret yapmasına izin verme kararı alınınca, bu "gevşemenin" Bolşevik iktidarını sarsabileceğinden endişe eden Lenin, parti içindeki hiziplere yasak getirmiş, böylece parti içindeki özgür tartışma ve ifade özgürlüğü de ortadan kaldırılmıştır.

Buna rağmen, Lenin'in yazılarında tek parti iktidarı ve ifade özgürlüğünün ortadan kaldırılmasının ya da parti içindeki hizip yasağının sosyalizm için "zorunlu" olduğuna ilişkin bir teorileştirmeye rastlamıyoruz. Böylesi bir durum Lenin sonrası dönemde *defacto*, komünist hareketin amantüsü haline getirilmiştir.

Böylece, tek parti yönetimi ile sosyalizmin özdeşleşmesi, 1930'lardan itibaren sosyalizmin olmazsa olmaz kuralı olarak kabul edilmiş ve bundan sonra kurulan bütün "sosyalist" rejimlerde iktidara gelen komünist partileri ilk iş olarak tek parti yönetimleri kurup basın ve ifade özgürlüğünü ortadan kaldırmışlardır.

Komintern çizgisiyle yer yer çelişkiye düşen partiler de buna dâhildir. Örneğin ÇKP ya da Mao, birçok konuda Sovyetler Birliği'nin dayatmalarına karşı direktse, hatta Mao, "Çin devrimi Stalin'e rağmen başarıya ulaşmıştır" dese de, tek parti rejimi kurmaktan ve basın tekeli uygulamaktan geri kalmamıştır. Öyle ki, 1966'daki Kültür Devrimi sırasında ülkeyi büyük çalkantılara ve kargaşalığa sürükleyecek aşağıdan kitle hareketini körüklemeyi, parti yönetim kademelerini tırpanlamayı bile göze alan Mao, tek parti yönetimini sorgulamaya asla yanaşmamış; duvar gazeteleri yoluyla bir anlamda "ifade özgürlüğünü" teşvik ederken bile, komünist basının dışındaki yayın organlarına asla izin vermemiştir.

Keza Yugoslavya'da Tito, Stalin'e karşı ölümüne bir çatışmaya girmeyi, "sosyalist blok"tan tecrit olmayı, "özyönetim" deneylerine girişmeyi bile göze aldığı halde, tek parti rejimine asla dokunmamış, parti basınının dışında hiçbir yayın organına izin vermemiştir.

Bugüne gelecek olursak, dünyada "sosyalist" adlı tek tük bazı ülkeler var: Çin, Küba, Vietnam, Kuzey Kore.

Bu ülkeler içinde Küba, ülke içi baskının en az olduğu, daha kendine özgü bir yol izleyen bir "sosyalist" ülke olduğu izlenimini veriyor. Halkın, yönetime karşı sözlü eleştirilerini siyasi polisten daha az korkarak ifade edebildiği anlaşılıyor. Buna rağmen, halen Küba'da tek parti ve tek gazete (*Granma*) rejimi sürmekte.

Çin Halk Cumhuriyeti, ekonomik planda dizginsiz bir devlet kapitalizmi, hatta ülke dışında da devlet emperyalizmi uyguladığı, koca ülke bir ucuz işgücü pazarı olduğu, dolayısıyla "sosyalizm"den geriye pek bir şey kalmadığı halde, bu ülkede de tek parti iktidarı ve ifade özgürlüğü üzerindeki baskıda en ufak bir gevşeme gözlenmemektedir.

Keza, Çin'in daha küçük bir modeli olarak aynı devlet kapitalizmini uygulayan Vietnam için de aynı şeyi söylemek mümkün.

Geriyeye Kuzey Kore kalıyor. Eskiden beri tek parti rejimini en katı şekilde uygulamayan en kapalı rejim olan, tek liderin önündeki toplu ağlama ya da gülme ayinleriyle ünü Kuzey Kore, bu türün varacağı en aşırı örnek olarak incelenmeyi hak etmektedir.

Özgürlükçü ve eşitlikçi bir toplumun yolu, kuşkusuz, sadece tek partili monolitik rejimlerin değil, aynı zamanda sermaye tarafından manipüle edilen çok partili rejimlerin de aşıldığı gerçek toplumsal çoğulculukla açılabilir.

Anarşist Kütüphane

Gün Zileli
Sosyalizm ve Tek Parti İktidarı...
09.12.2023

23.12.2023 tarihinde şuradan alındı: gunzileli.net

tr.anarchistlibraries.net